

A „szükség“

Ap. csel. 17:1-9.

E szöveg írója csupán a krónikás babérrára tart igényt. Annál meglepőbb tőle a 3 vers. Eseménytőben keményelű hegyikristály. Ha nincs is mellette a Pál neve, akkor is igazolná a megkövült szörend, az eltolható hangszly és a beléjük merevült gondolat, hogy itt a Pál kristályrendszerével van dolgunk. Annak a theologiának alapeszméje ez a vers, melynek csiszolt lapjairól egyszer ez villan fel: „ez a Jézus a Krisztus”, majd: „akit ha ismertünk volna is, most már nem kívánjuk ismerni test szerint, hanem a Krisztust, aki feltámadott!” Akiért külső embere napról-napra megromol; akitől sem jelenvalók, sem jövendők el nem szakíthatják.

E raffínálatlan írótól nem is érthető ez a vers másképp mint, hogy ő maga is e gondolat szuggesztív hatalma alatt állott. És a történetek egymásutánjába minden előzetes hatás-keltés nélkül beillesztett páli vallástétel csak úgy érthető egy krónikástól, hogy ő maga is egyenrangúnak tartotta az eseményekkel, sőt tán épen ezt tartotta eseménynek a történetek között.

Mi csak fordításban olvassuk. De milyen lehetett az elevenségük, míg lennmaradásuk érdekében nem kellett betűvé száradniok? Amikor még görögül sem voltak megírva? Amikor még a Pál misszionárius lelkében égtek, vagy — ami egyre megy — a Pál élete égett el bennük? Amikor tehát még élet voltak?!... — Ez volt e szöveg igazi anyanyelve. Az a mi dolgunk, hogy erre fordítsuk vissza.

A régi per. a mindig vitatott, soha meg nem vívott messiási per van újra szinen, immár három szombat óta. Előkerült a megszentelt királyi palást, szöve Dávid és Salamon dicsőségéből, díszítve egy sokat szenvedett népnek szívére hullt könnyeivel, mik jégvirágokká fagytak a rideg valóban, hímézve szent formák szövevényeivel.

És milyen szánmalasan nem talál ez a palást a Pál Názáretijére!... A dávidi származás csak kimutatható, feltehető, hogy Názáretből is támadhat valami jó, elhíhető, hogy hatalmas volt beszédben, cselekedetben, a csodatevések kihagyhatatlanok, de nem impozánsak. De: a szenvedés — a halál — a feltámadás?! És mindezek mellett: szükség ez?!

Itt meg kell a vitának szünnie. Itt a lényeg a békíthetetlen. A felek lehetnek toleránsak, de a békülés lehetetlenné vált az elvek számára. További folytatása a szög szárain való

haladás a végtelen felé. Ez után már csak az jöhetett, amit Pál maga jellemez így: bolondság görögnek, botránkozás zsidónak. — Ez a momentum rábukkanás a gondolatok világának grandiozus természeti törvényére, a gondolatok, eszmék „szükség”-ére, amint méltóságteljesen elhúznak az élők felett, előkön át, a jól felfogott érdekek semmibebevételével, kivánatos együttműködések ellenére. Mit használ, hogy Pál rajongott nemzetét, majd Luther és Kálvin a két testvér-reformációt akarja az egy üdv érdekében egyező nyelvre hozni? A „szükség” megérzése mondhatja Lutherrel: „Nektek a lelketek egészen más!” — Lehet-e a pillanatok között megrázóbb mint, mikor rájövünk a gondolat végzettségére; mikor a szárnyára kelt eszme egyéni célokkal, idői tekintetekkel alkura nem áll? Hanem halad billenés nélkül az egyén végzetén át — a tragikum felé. És mi akár élünk, akár halunk, mindenestől az övéi vagyunk.

„Szükség volt a Krisztusnak szenvednie” ... az Isten tökéletességeért: a prófétai irásokban elkezdett történeli folytonosság bekapcsolódásáért, Isten megszentelt útjai kikerülhetlenségéért a kijelentett üdv mód teljességéért. Isten nem csatlakozhatik. Ha lett volna más, rövidebb, egyenesebb út a föld és ég, ember és Isten, gyermek és Atya között: akkor az lett volna a szükség, a megmásíthatatlan. De amire az Isten — mint egyetlen kockázatra — az egész mindenséget feltette, aminek egyenes vonalú eredője a „Járvé szenvedő szolgáján” vezet át, — az nem nyilvánítható tévedésnek. Isten nem csalattatik meg.

„Szükség volt a Krisztusnak meghalnia” az Isten igazságosságáért. Magára kellett vennie az embert roskasztó terhet, a bünt egészen, hogy magában adjon elégtételt mind a bűnösök tehetetlensége m. att. hogy végre titkából kiléphessen az atyai kegyelem.

És „szükség volt a Krisztusnak feltámadnia a halálból”, hogy az isteni kegyelem meddőn ne maradjon. Mert ha az Isten csak azt akarta bevinni a dicsőségbe, aki lerója a zsoldot, akkor a Krisztusnak már tökéletes engedelmissége által megadta ezt az ő személyére nézve. S ekkor a Krisztusnak nem kellett feltámadni. De az Isten mindeneket üdvözíteni akart. Kellott tehát Krisztusnak feltámadnia: mert ha a Krisztus fel nem támadott, akkor kicsoda elevenít meg titeket? Élet csak élőből származhatik.

Az elejtett kő ma is épügy a föld felé hull, mint a Pál korában. A szenvedés, a halál, a feltámadás szüksége azóta sem engedett kérlelhetetlen igazából. A Krisztus ma is ugyanaz, mint mindörökké. A megváltás útja sem vágott új csapást magának, mint egy az Atya, aki idvezit. Az üdv akkori módja ma sem korrigálható, amint Isten sem kísérletezik lehetőségekkel.

Aki elégedetlen a meglevő állapottal, akár környezettel,

akár magával és ideáloknak szegezte életét, az akaratlanul is elvált ettől, szembe és föléje került, mert többet, mást akar nála. Minél magasabb a való fölött az ideál, annál több a szenvedés kényszere. Aki elégedetlen a földdel, ellenben az égre vágyik, — az ezt a távolságot szenvedésben kell felmérje. Aki be nem éri vágyait a halál deltájáig, hanem a végetlenségre tör: az minden könnyét, minden vércseppjét bele kell hullassa a végeesség parmosásába.

Igy kellett bekanyarodnunk vágyott ormok helyett a szomorúságok völgyébe. Így teltek meg horpadt tetejű kis parokhiák keserűséggel, e kénytelen-kelletlen „kell” nyomán. Mert egyebet akartunk. Mi máskép gondoltuk. „Nem kell a szenvedés, el vele, nekünk jogunk van nyugalmas, egyenletes élethez állásunknál fogva; megillető kényelemhez, megbecsültetéshez intelligenciánknál fogva; mérsékelt örömköz emberi jogon!” — így szólottunk. „És miért kell környezetünknek oly tunyának, meg nem értőnek lennie; miért nem boldogulunk igényeink szerint?” — így lépelődünk. „Nem kell a szenvedés, könnyítsunk magunkon, az ígán úgy: hogy nem vonjuk; a terhen úgy: hogy ledobjuk!”

Ez ünnepet jelentő napok őszintesége igazolja, hogy ez lehetséges volt, de nem választhattuk. Be kellett telnie az írásoknak: „a csontjaimba rekesztett tűz emészt engem”. Tapasztalnunk kellett, hogy már nem is mi, hanem a lelkiismeretünk helyébe lépett valami, valaki azt mondja, hogy megint csak ő fog szenvedni, ha mi az ő terhet ledobjuk, most már a mi terhünk is ő neki marad. Minden kereszt a Krisztusé, minden kikerült gyötrelem reá hull vissza. A Krisztus szenved örökké bennünk: mert szenvedni bennünk csak a krisztusi tud. csak a nagylelkű bocsát meg, az erős tud feledni, a jó tud szolgálni. Nem tudtuk ledobni, mint az árnyékunk elől nem tudunk elfutni. Előbb meg kellett volna hálnia valaminek bennünk, igen: a Krisztusnak kellett volna értéktelen semmivé lennie, csakhogy mi kedvünk szerint maradhassunk meg. S miközben csak egy forgácsnyit felvettünk a keresztjéből, éreztük, a Krisztus terhe könnyebb: hangja már nem oly elhaló, ereje visszatérőben. A Krisztus kezdett megelevenedni bennünk. Mi a kétségtelen tapasztalás bizonyosságával állapítottuk meg: kicserélődünk, újulunk, a Krisztus kezd feltámadni rajtunk keresztül, a régi úton, a felvett szenvedések útján, Isten törvényének egyszer lefektetett útján a keresztýén személyiségek természetrajza szerint.

Az előbbiekről rávilágítanak, hogy mekkora tartalmat kell elbírnia ennek e szónak: „ezt hirdetem én!” Ha a szenvedés, halál, feltámadás, bűnbánat, megtérés, újjászületés az egyetlen lehetséges útja a krisztusi személyiségek kialakulásának: akkor a hirdetés sem lehet más, mint e személyiség maga-

megmutatása. Pál élete nemcsak illusztrálja, hanem reprezentálja ezt. Számára a „hirdetés” legközelebből valóban tudtuladást, predikálást, bizonyítást, kapacitálást jelentett. De ezen felül egyebet is: emberfeletti fáradoalmakat, hosszú gyaloglásokat, megveretést, börtönt, hajótörést, eleven fákyaként való ellobogást. Egyszóval: egész életét maradék nélkül oda állította e fogalom körébe: „hirdetem”.

Mit jelenthetne hát a lelkipásztor „hirdetése”, ha nem egész életművet. Tehát nemcsak beszédet, szereplést, tudtuladást, kiáltó szerepet, nemcsak áldozárságot, hivatalt, clericus kiváltságot, nemcsak a történeti vonások kopirozását, ábrázolást, — hanem mindazt, ami egy krisztusi személyes élet kifejezési eszköze lehet: a legmagasabb eszménynek legtisztább jellemben való gyakorlatiasítását az egyénben és általa az egyének társadalmában: tanítást, prófétálást, hitvallást.

Ez a nézőpont oldhatja meg a lelkipásztor egy aktuális problémáját a további versekben szemléltetve. Pál menekül és nem provokálja a bizonyágtevés oly méltán csodált nemét a bátor szembeszállás és meghurcoltatás alakjában. Elbírálnható-e ez a szokott gayallér-becsület szabályai szerint? Gyávaság, félénkség-e ez? És ha megfontolás eredménye a cél érdekében ragaszkodni az élethez: nem vezet-e reservatio mentalis-hoz egy ily gondolatmenet?

Pál megmutathatná a kék foltjait, bilincsek nyomait, roskadt alakját, történetét igazolja, hogy nem félt az erőszakos haláltól, mikor az Úr abban tette fel a kérdést. De nem előlegezte magának a körülményeket; előtte nem a helyzet, a hol és mikor volt a fontos, ez közömbös volt. — hanem az nem volt reá nézve mindegy, hogy kit és mit fog megbizonyítani.

Sokszor azt hisszük, hogy mi is jobban teljesítünk az „azt hirdetem”-et, ha körülményeket, módot, hallgatókat, eszközöket mi válogathatnók meg. Mindezekben lehet sok és valóban hiba, javítani való. De nem lehet értük elalkudnunk, hogy annak nem szabad javításra szorulnia, hogy a szenvedett, meghalt és feltámadott Krisztus jusson általunk kifejezésre. Mi félhetünk és félhetünk, csorbát szenvedhet egyéni büszkeségünk, becsületünk, de aki a világot győzelemmel győzte. — az nem ismeri a kompromisszumot.

Még csak néhány körfordulata az óramutatónak és mi elszéledünk gyülekezeteink felé. Gondoljunk reá, hogy minden lépésünk, minden szavunk egy láthatatlan cselekedetek könyvit megírásához hord adatokat. Mindaz nyomtalan marad, ame az ételért és ruházatért cselekedtünk, s csupán az fog benne maradni, jelentéktelen életünk felett fényesen foszforeskálni, amivel a szenvedő, a meghalt és feltámadott Krisztust hirdettük.

Lőrinczréve.

Káli Dénes.

IGEHIRDETÉS

Kultusz.

Textusmagyarázatok.

Igehirdetői munkánk közben gyakran megesisik, hogy valamely textusban, amely megragadta a lelkünket, a központi értelem világos látása mellett is, egy egy részlet, kifejezés vagy szó nehézséget okoz, megállít és sokszor meg is akadályoz abban, hogy arról a textusról prédikálhassunk. Akár elméleti, akár gyakorlati nehézségek okozzák is, akár az, hogy nincs kezünk ügyében az eredeti szöveg tiszta értelmezése, akár időnk nincs elmélyedni benne és nehéz elmélkedő munkával venni ki a titkot, amely elénk meredt, a következmény igen sokszor az, hogy másfelé fordulnak s az illető textus nekünk is, híveinknek is gyümölcstelen marad. Arra a lelki kárra, amely igehirdetésünk emiatt való elsekélyesedésében mutatkozik, gondolni is fájdalmas. Megkíséreljük e rovatunkban egyes ilyen „nehéz” textussal megviaskodott küzdelmünkről, kizárólag a gyakorlati (és nem irodalmi!) felhasználás céljából, testvéreinknek beszámolni.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

1) Közismerten megragadó textus a *Zsidókhöz írt levél* 5. részének 7. verse. Revideált bibliánk fordításában szövege ez: „Ki az ő testének napjaiban könyörgésekkel és esedezésekkel, erős kiáltás és könyhúllatás közben járult ahoz, aki képes megszabadítani őt a halálból és meghalgtatott az ő istenfélelméért”. Ezt a verset legtöbbször a Krisztus emberi természetének igazolására szokták hangoztatni. Mint szenvedő, remegő ember járult Isten elé, és mint ember halgtatott meg, az ő „istenfélő, kegyes” mivoltáért. Ám ez az értelmezés elesik, ha meggondoljuk, hogy Krisztusnak a Gecsemánikerti imádsága, amelyre itt főleg célzás történik, emberileg szólva nem halgtatott meg s a textusban ellenmondás van. U. i. a textus szerint Krisztus a haláltól való megszabadításért esengett, és a textus szerint meg is halgtatott istenfélő mivoltáért, mintegy jutalmul; azonban a tény az, hogy nem halgtatott meg, mert imádsága dacára is meg kellett halnia, ki kellett ürítenie a keserű pohárt. Imádsága ebben az értelemben épen nem a meghallgatott, hanem a meg nem hallgatott imádság típusa lenne, mert kérése elutasítatott, a haláltól nem szabadult meg. Az a felfogás, hogy imádsága feltámadásában lett meghallgatva, épen ennél a textusnál mesterkélt és hamis lenne. (Előbb elszenvedte a halált, aztán szabadított meg tőle.) A textus

nyilván nem ezt akarja mondani, amit bizonyít a köv. 8. vers, ahol a szenvedésből való *engedelmesség*-tanulásról van szó. Imádságának eredménye ez az *engedelmes lelkület* lett és nem a halál elmaradása. Így állván a dolog, a revideált bibliának ez a kitétele: „és meghallgattatott az ő istenfélelméért” kétségtelenül helytelen fordítás. (Epen ilyen helytelen a német revideált fordítás is: „und ist auch erhöret, darum dass er Gott in Ehren hatte“.) A régi Károli-féle magyar fordítás így hangzik: „... és meghallgattatott az ő félelméből”. Nyilvánvaló, hogy ez teljesen más valami. Nem a halálból, hanem a *félelemből* hallgattatott meg, azaz szabadítottatott ki. És nem az ő istenfélelméért, hanem a *félelemből*. Ha az eredeti szöveget nézzük meg, ott ezt a kitévelt találjuk: „καὶ ἀκούσθη αὐτὸν ἐκ τῆς φόβης αὐτοῦ.” Az αὐτὸν jelenti az Ut.-ban a következőket: *ból.-ból.-tól.-tól, ki, ide, ig, ért, miatt*. Az „ért” „miatt” értelmezés tévesztette meg a revideált magyar szöveg kiszítójét, hogy a *félelem* előtte érthetetlen fogalmát „istenfélelem”-kegyesség értelemben használva, a fenti fordítást adja. Pedig itt a *félelem* nem „istenfélelem”, hanem *félelem a haláltól, halálfélelem*. A helyes fordítás pedig vagy a régi magyar szövegé: „az ő félelméből”, vagy pedig: az ő félelmétől, a *félelemig*. Ez a kifejezés: „meghallgattatott a félelemből” vagy „meghallgattatott a félelemig”, a textust egyszerre más, a helyes és mély értelmében állítja elénk.

Eszerint itt arról van szó, hogy Krisztus istenemberi szívében a mi félelmetes, pusztulásra és kárhozatra menendő sorsunkat vitte Isten elé, a kárhozat, a testi-lelki halál minden félelmétől szorongatva, mivel ügybereztelt a bűnös ember sorsát, mintha az a saját magáé lenné: úgy vergődött, sirt, kiáltott, esedezett Istenhez, mint egy ember: *teljes halálfélelemmel*. Könnyögött a haláltól való szabadulásért... és meg is hallgattatott egészen a *félelemig*, meghallgattatott a halál félelmétől és félelmeiből, de nem a haláltól magától. A halált el kellett szenvednie, de már *félelem nélkül*; a *félelem* tekintetében *imádsága meghallgattatott*, szabad, megnyugodott, engedelmes. Istenben hívő és örvendező lélekkel állott a halál elé és ment át rajta s épen ezért, ebben győzte le a halál hatalmát. Mert az a halál, amelyen át *félelemnélküli*, Istent szerető, hívő, engedelmes lélekkel megyünk át, többé nem halál, bár *ténye kikerülhetetlen*, hanem élet, megdicsőülés. A textus ellenmondásai és homályossága eltűntek.

A gyakorlati felhasználásnál a textust a régi magyar szövegből vehetjük fel, mert így nem kell a szószéken szöveg-helyesbitési értekezést tartanunk, lévén a régi szöveg értelmezése helyes és könnyen kimagyarázható. Beszédünk arról fog szólni, hogy Isten imádságot meghallgató Atya és meg fogjuk mutatni, hogy 1) milyen imádságot hallgat meg minden eselben az Isten és 2) hogy hogyan hallgatja meg Isten az ilyen imádságot. Az első részben azt fogjuk kimutatni, hogy

Isten mindig meghallgatja azt az imádságot, amelyet a Jézus szívével, jézusi lélekkel viszünk eléje: azaz, amikor magát a bűnt és annak nyomorúságát siratjuk és gyűlöljük magunkban és félünk a lelkünk beszenyeződésétől és pusztulásától, nem pedig amikor csak a bűn külső követelményeitől, kiderülésétől és büntetésétől reszketünk, de magát a bűnt vállaljuk és szeretjük. Az Isten akaratának győzedelmét óhajtó lélek, aki remegve, de elszántan viszi Isten elé a maga bűnét halálra: mindig meghallgattatik. A második részben azt fogjuk kifejteni, hogy Isten a mi gyarló, emberi dadogásainkért nem változtatja meg örök akaratát és végzéseit, *tényeket, eseményeket, következményeket, próbákat, szenvedéseket, halált* nem vesz el tőlünk, de megszabadít ezeknek *félelmétől*, elveszi rettentéseiket és a Jézusban hívő szívnek békességet, engedelmeséget, erőt ad azoknak félelmetlen és örvendező elhordozására. Mindig meghallgat egészen a *felelem határáig*. Mindig megszabadít a *félelemből*. És ez jól van így, mer aminek *meg kell* történie velünk, az Isten titkos tanácsában javunkra van, ha őt szeretjük s viszont mi azt se tudjuk, mi lenne jó nekünk. Nem más sorsra, hanem új *lélekre* van szükségünk, amely szabad a félelemtől és engedelmes eszköze Istennek. Ez a dicsőség útja, melyen Jézus járt előttünk. És ezt a lelkületet adja Isten a meghallgatott imádságban a Jézus tanítványainak.

2) Vannak textusok, amelyek *tartalmat* azáltal nyernek az igehirdetésben, hogy *ráfelelő* más versekkel világítjuk meg őket. Ilyen a Máté 7. r. 7—8. verse: „Kérjétek és adatik néktek, keressetek és találjátok, zörgessetek és megnyitják néktek. Mert aki kér, mind kap; és aki keres, talál; és a zörgetőnek megnyitják”. Az igehirdetőnek elsősorban pompás alkalma van itt rámutatni arra, hogy ez a kijelentés *menyire ellene mond* a közönséges tapasztalásnak és felmutathat néhány megragadó példát a hiábavaló kérések, keresések és zörgések köréből. Másodszor alkalma van bizonyosságot tenni a *Szentírás egységéről*, azaz arról, hogy a Szentírás maga adja meg a feleleteket ezen ellenmondásokra azoknak, akik hittel és buzgón tanulmányozzák. Ezekután kifejti, hogy miképpen utasít a Szentírás a *helyes* kérésre, az *eredményes* keresésre és a *jó helyen* való zörgetésre. Mindháromra egy-egy kijelentésével felel Jézusnak: „Amit csak *kérni fogtok* az Atyától az én nevemben, megadja néktek. (Ján. 16. 23—24.) „*Keressétek* először az Isten országát és az ő igazságát és ezek mind megadatnak néktek”. (Mt. 6. 33.) „*Én vagyok az ajtó.*” (Ján. 10. 9.) Az igehirdetés gazdag tartalmát találja meg itt a *Jézus nevében való* kérés, az *Isten országának* keresése és a *Jézus életén át Istenhez* térő lélek titkának fejtegetésében.

M. S.

TUDOMÁNY ÉS VILÁGNÉZET.

Történelmünk új értékelése.*

A templom, amelyben ma áldoztunk, a kastély, amelyben most ünnepelünk, mélyre épített fundamentumaikkal a mártíromsággal és tragédiákkal teli magyar múlt emlékeit őrzik. A templom rétegei, múltunk nagy történelmi rétegeinek, az Árpádok és Hunyadiak heroikus korának áldott nyomait hordozzák. De különösen nemzeti történelmünk egy nagy alakjának: Teleki Mihálynak és vele együtt, mert tőle elválaszthatatlan, szerelme-
metes hitvesének: Veér Juditnak emlékezete imbolyog felénk e hely minden zugából. Teleki Mihályban a magyar múlt egyik legtragikusabb hőse áll előttünk. Hős, aki hallgatva küzd, némán álmodik, vezér, aki ellenmondások egész viharán vonul át, majd tűzhányók tetején jár, de lépése mindig biztos és nyugodt, mert szeme messzi horizonton csügg. Vádatat hordoz, el egészen napjainkig a legszúrabb gyanu alatt áll, mert eszményeit elrejti, hogy a jövődőt megmentsé eszményei számára. Ime tehát olyan helyen állunk, ahol históriánk Genuuszának lehelete, izzó levegője, de egyszersmind kibékítő áhítata csap az arcunkba. Hallgassunk tehát, figyeljünk lélekzetvisszafőtve. Mert históriai múltunk szellemalakjai járnak tábor körülöttünk. Históriánk Genuusza remegteti szívünk húrjait. Hallgassunk, figyeljünk, most Genuuszunk szól, prófétál, igéző, áld a történelmi múlt gyémánt-igéi által.

Ha magunkba mélyülve hallgatjuk históriánk Genuuszát, szavain, intésein, ígéretein és biztatásain keresztül egy erőteljes sürgetést hallunk átsüvölteni: Újból kell értékelnetek történelmi múltunk kincseit! Át kell értékelnetek történelmi értékelésteiket!

Oly korban élünk, melyben minden érték devalválódott. A történelmi haladás abban fog állani, hogy bizonyos javak elértéktelenedése tovább fog zuhanni, de nagy erkölcsi javak a magasba fognak szökni, hogy az ideiglenes sülyedés után még szikrázóbb fénnel ragyogjanak a jók és a szentek egén. Azért újból és újból szembe kell néznünk történelmi múltunkkal és újból kell értékelnünk, hogy azt, ami belső növekedésünkre szolgál, öntudatos lelkekhez méltóan kiemeljük, megmentsük és egy mind magasabb életlehetőség szolgálatába állítsuk.

A történelmi múlttal szemben való állásfoglalás ma mind jobban mérgező formája az, amely a reális gondolkodás jel-

*) Elmondattott 1923. szept. hó 9-én Gernyeszegen a templomszentelés alkalmából rendezett irodalmi matinén.

szava alatt minden történelmi múltat mellőzni kíván s csak a jelenből kíván a jövőbe nézni, egyenesen csak a jelen fundamentumán állva óhajtja a jövőt építeni. Ma mind általánosabban hódít az a hazug és hivalkodó elmélet, amely a történelmi múltat felesleges koloncnak, akadálnak tekinti, amely, e radikális felfogás szerint, csak arra való, hogy elfogultta, szűklátókörűvé tegyen, csak arra való, hogy előjogokat és kiváltságokat igazoljon, hogy hagyományokba bonyolítson, hogy ellessünk és elmaradjunk. A történelmi múlt e doktrinér megvetői a múltban nem látnak mást, mint csak a gonoszság, a kapzsiság, a sötétség triumfusait, ezzel szemben a jelenre boldogan úgy néznek, mint az igazság és az emberiség diadalmas előnyomulására. Vallják tehát, hogy a történetet a jelenben kell előlről kezdeni, hirdetik, hogy tabula rasat kell csinálni, hogy aztán az emberiség életfája ismét lombsátorba öltözzék és tűzpiros virágzásba boruljon.

Nem nehéz belátni, hogy a történelmi múlt e radikális negációja az emberiség életét azáltal akarja biztosítani, hogy elvágja a törzset a gyökértől, hogy annál ragyogóbb legyen a fa virágzása és annál gazdagabb a gyümölcse. Nincs út a jövőbe csak, amely a múltból indult ki s még ha ezt az utat botorul ketté is tudjuk vágni, előbb-utóbb kényszerülve vagyunk e mesterséges szakadékot áthidalni. Senyvedő és romló minden jelen, amely csak magában áll, de egyenesen halárra hív minden jövő, amely a történelmi múlttal való kapcsolat nélkül készül kibontakozni.

Kétségtelen azonban az is, hogy nem minden múltra van szüksége a jövőnek. Háttérként meg kell különböztetnünk a puszta múltat a történelmi múlttól. Puszta múlt minden olyan múlt, amely események és elkövetett cselekedetek rendetlen és céltalan chaosa. Történelmi múlt pedig minden olyan múlt, amely biztatásai, lelkesítései és bátorításai révén csillagfényes eszmények erőforrásává tud lenni. — És a mi múltunk ilyen történelmi múlt, mert a mi múltunk nem nyers, hatalmi erők brutális harca a puszta létezés puszta tényéért, de a legtöbbször a létezés kockára vetése alakító és kötelező eszmények diadaláért. A mi múltunk nem puszta események sora, a külső viszonyok játéka szerint, de erőteljes és öntudatos személyek viaskodása magasabbrendű életlehetőségek megvalósításáért. Ilyen történelmi múlttal szemben tehát lehetetlenne válik minden radikális történelmi negáció, az ilyen múlt tiszteltteljes értékelése és megbecsülése nem csupán egy nemzet, de az emberiség egyetemes életérdeke.

A történelmi múlt e radikális negációján túl, ma a történelmiség értékelésének, mondhatnám általános elve a lapos és felszínes bölcsesség: Historia magister vitae, a történelem az élet tanítómestere. A ma még mindig uralkodó „Bildungsphilistertum” egész meztelen szegénysége és sivársága nyer kifejezést az elvben.

Ez elv alatt nézve a történelmet, először is kivész abból minden egyetemes egység. Ez elv szempontja alatt a történelem szétesett és egyes évek, viszonyok és egyes események halmazává lett ismét, amelyből aztán az iskolai szemléltetés számára kiszakították és kiválogatták azt, amire a legtöbb diszitő-jelzőt lehetett alkalmazni. Historia magister vitae jelszava alatt megindult a történelmi múlt felhasználása arra, hogy kiszakított egyes személyek és egyes mozzanatok által igazoltassék minden eszménytelen élet, amely azonban bizonyos társadalmi erkölcsösség diktálta érdekeknek megfelel. Ez elv vezetése alatt a történelem elveszítelte nagyarányúságát és kiesett belőle minden nagy koncepció, minden isteni gondolat, minden horizontális távlat, teremtő isteni terv s egy az universalitásból kiszakított stadion lett, ahol esetleges egyes okokból harcok, háborúk, hőditások, vagy leveretések lesznek és mindezekben apró kis figurák példát, tanítást adnak a történelmi stadionba még be nem jutott földi vándornak, hogy ime így kell élni, vinni és meghalni, vagy pedig látni és győzni! Historia magister vitae alatt indult meg a XVIII. század racionalismusában és a XIX század hivalkodó liberálismusában a külső hatásra vadászó kipingálása a történelmi személyeknek, amely tendencia aztán addig érvényesült, míg a személyek személytelen alakokká lettek, amelyeknek végül semmi sajátosságuk nem volt, érzéseik, gondolataik, intencióik kihaltak, elkallódtak, úgy, hogy a historia magister vitae dicsőségére minden hatás nélkül pattantak vissza a lelkekről ezek az egyformásított történelmi viaszfigurák. — Es még egyet az elvről, azt t. i., hogy juttatta oda minden nemzet fiait és így minket is, hogy nemzeti történelmünkben végre is túlfutott nemzeti önértékünkben csak gőgöt, elbizakodottságot, kikent, kifent büszke rártartiságot tudtunk meríteni, nem pedig alázatosságot, sőt bünbánatot, eszményiséget lendületes élethelehetőségek számára. Nem, nem! A történelem nem példatár, amelyből a saját szubjektív izlésünk, ingadozó mértékünk, a saját façonunk szerint válogathatunk, hogy a nyert példák által morális útbaigazításokat nyerjünk életünk útja egyes eseteire és még kevésbbé szolgálhat arra, hogy a nemzeti és faji elfogultság növelése végett gögre és gyűlöletre neveljen.

Ez a világ, benne az emberi élet, tehát a történelem, a legmagasabb szempontból nézve, az idői és az Örökkévaló összeülközésének színtere. Örökkévalónak nevezem a történelemben a nemes szellemi javaknak azt a tendenciáját, amelynél-fogva a tovarohanó idővel szemben diadalmas fennmaradásra törnek. A történelem csak ezáltal a tendencia által lehetséges, aminthogy történelem csak ott van, ahol az örökkévaló létre hívott nemes szellemiség égi hangja belecsendült a kiabálások, szitkozódások és átkok zajába. Történelem csak ott van, ahol magából a nemes szellemiség öléből születő eszmények uralmáért foly a

harc. Ennélfogva a történelem nem egyéb, mint Istennek, mint minden szellemiség egyedüli forrásának és diadalmas Urának térhódítása mindennel szemben, ami idői, ami véges, ami ellentmond az isteni manifesztáció kötelező parancsainak.

Nemzeti múltunk *történelemmé* azáltal lesz, hogy az isteni akarat, az isteni célok, tervek úgy szövik át múltunkat, mint az arany himzés a fehér gyolcsot. A gyolcs, az emberi cselekedetek e szövédéke elmállik, de az arany himzés megmarad. Múltunk minden mozzanata elveszett történelmünkre nézve, amely csak emberi cselekedetek szövédéke, mert ez emberi cselekedetek szövédéke csak alap, amelybe beleszövi Isten a maga diadalmas akaratának arany himzését. Emberi személyiségek, népek és nemzetek gondolatai, elhatározásai, tettei hosszú során át addig viaskodnak az isteni akarat céljaiért, míg az isteni úgy át nem szövi, hogy általa a pusztá ember csak úgy csillog és ragyog és fénye és világa az időin át fénylik. Így lesz a történelem nem a mindennapi élet tanító-mestere, de az isteni kijelentések manifesztációja.

Es aztán tovább minden történelmi fogalom mássá lesz. Hős többé nem az, aki indulatok vak árjában testvéri vért ont, de hős az, aki valamely isteni gondolattal és elhatározással annyira egygő lesz, hogy minden hatalmi érdek feláldozásával, csak az isteni diadalért él, harcol és hal. Hős többé nem az, aki az önző és erőszakos hatalmi érdekek szolgálatában tombol, de hős az, aki maga megalázásával és feláldozásával adja magát másokért. Es mássá lesz a *nemzet* fogalma. A nemzet többé nem egy pusztá közösség. A nép természetileg adott sajátos faji közösség. A nemzet az a diadalmas eszmény, amellyé lennie kell, amellyé formáltatnia kell egy népnek. A nemzet tehát sohsem kész, az mindig lesz, meri nemzetté lenni, annyit jelent, mint napról-napra mélyebbnek, tisztábbnak, jobbnak, nemesebbnek szentebbnek lenni. Így lesz mássá a *kultura* fogalma is. A kultura többé nem gépen, városon, aszfalton, villanycsillárok sorában áll, kultura többé nem is a ruha, a hányaveti, vagy blaziert módor, affektáltság mutogatásában áll, de kultura az egyetemes erejű tudomány, kultura a magasba lendítő művészet, az acélozó erejű erkölcsi parancs, az üdvösségre vezérlő vallás.

Es mássá lesz a legfőbb történelmi fogalom, a *fejlődés*. Fejlődés, evolúció eddig csak arra volt alkalmas, hogy újból és újból lerántsa az embert Isten által teremtettségének magas öntudatáról és újból és újból visszavesse az állati érzékiség szennyes árjába. Történelmünk új értékelésével meg kell látunk, hogy fejlődni annyit jelent, mint előbbrejutni, magasabbra lendülni, többé lenni, nem esni és süllyedni, de horizontális célokon csüggeni.

Ilyen magyar hősök, ilyen magyar nemzet, ilyen magyar kultura, ilyen magyar fejlődés kell nekünk! Ezt követeli tőlünk történelmünk új értékelése!

T. S.

MEGBESZÉLÉSEK.

A belmisszió kérdésének tartalma.

1. *Belmissziói munka és az egyházi adminisztráció.*

Mindkettő az egyháznak — a hívő keresztyének üdvközösségének — egy-egy munkaköre, élet megnyilvánulása. Ma már elismerjük, hogy mindkettő oly fontos, hogy az egyház saját kára nélkül egyiket sem nélkülözheti, de viszont egyik sem ölelheti fel külön-külön az egyház mindennemű ténykedéseit. Mert mihelyt fontossága tudatában akár az egyik, akár a másik irányu tevékenység uralmi követelésekkel áll elő az egyházzal szemben, vagy ha az egyház önkényt avagy önkénytelenül ugyszólva belehal egy-egy munka-körébe, azonnal veszélyeztetve van ugy az egyház, mint az életmegnyilvánulása.

Az egyház üdvintézmény. A belmisszió az üdvöt akarja propagálni, az adminisztráció az intézményt fenntartani. Időrendben az üdv hirdetése az első, de ez mihelyt életet teremt a lelkek földi viszonylataiban, azonnal fellép az adminisztráció szükségessége. Amikor Jézus és az apostolok hirdetik az evangéliumot, már akkor is s főképp a szentlélek közösségének megalkulása után, megvan az egyeseknek munkaköre, az egyesek különféle munkája: igehirdetés, evangelizálás, adománygyűjtés, kiosztás, beteglátogatás, árva-, szegény gondozás stb., de megvan a felügyelet, ellenőrzés, irányítás. Ki mit, hogyan végzett el, vagy kell elvégeznie? Szóval kész a szervezet s benne az élet! Koronként milyen irányzata volt az egyháznak, úgy jutott előtérbe egyik vagy másik irányu tevékenysége. Ma még egyházunkban az adminisztráció tultengésben van. Eddig azal áltattuk magunkat, ha meg van a keret, a szervezet s annak külső létfeltétele (földek, épületek, alapítványok) akkor mentve van az egyház. Pedig a korszóban is még meg van a szervezet, de ha nincs ott a lélek szétoszlik, porrá lesz. Viszont a lélek a test nélkül már nem földi lény. Ezért, hogy Istenországa földi alakulatában az egyházban ugy az üdvnek, mint az intézménynek teljes mértékben érvényesülnie kell. Ennek szolgálatában kell álljon ugy a belmisszió, mint az adminisztráció. Akármelyiknek tulhajtása már egyoldalúság. Az is sajátságos, hogy itt nem lehet 50°-ra megalkudni. Hanem csak úgy van harmonia, ha teljes odaadással végeztetik minden irányu munka. Elmenvén tanítványokká tegyetek és az adminisztrátori bölcsesség: mindenk ékesen és jörenddel legyenek li köztetek.

El sem tudom képzelni a jó papot, amikor adminisztrál, ne legyen benne akkor is a misszió lélek, viszont amikor misszió végez ne akarná a Krisztus testéhez — az egyházhoz — fűzni azt, akil megnyert a Krisztusnak. Még a presbiter is, csak akkor igazi presbiter ha missziót végez családjában szomszédságában, utca körében, ahol lakik, abban a falu vagy városrészben, nemcsak a 30°-os, nemcsak az egyházi választás, hanem a lizsla ker. kálvinista, buzgó vallásosság érdekében is.

Tehát az egyház fel kell karolja a belmissziót úgy, mint édes gyermekét, mert mennyei mivoltának szüleménye az, csupán földi létünk erősebb voltát igazolja, hogy mostohává lett az adminisztráció mellett.

Alsóbb tagozatban hol a munka aránylag kevesebb, egynek szeretném látni a belmisszió bizottságot a hivatalos egyház hivatalos szerveivel: Lelkész, presbitérium, esperes, egyhm. tanács, közgyűlések. Kisebb helyen eo ipso így kell legyen. Hogy külön-külön keresse fel az egyházat az iskolaköri látogató, tanügyi most már belmisszió előadó s az esperes és bizottsága is: az egyesekre nézve hasznos, saját látókörüket bővítik, de vajjon az egyetemes egyházra nézve lesz-e annyira áldásos és építő? Nem-e újra csak adminisztrálunk többféle bizottság ugyanazon dolgot?

A kerületnél már hadd végezze egy külön bizottság és előadó. Egyesítse, egyöntetűvé tegye az összes belmisszió munkát, hisz itt buzgó munkásság mellett akkora munka vár elvégzésre a vezetésben és irányításban s akkor áldással jár a közre a különféle munka egyesítése és az egyes sajátos körülmények közötti érvényesítése, hogy eredményes és szükséges egy embernek s az őt támogató bizottságnak teljes odaadása.

Az irányító elv minden vonalon pedig az: hogy a belmisszió munka és az egyházi adminisztráció, mint két édes testvér karöltve dolgozzék a szülei ház megtartásában, az anyaszentegyház s általa önmagunk fenntartásában, megújításában és fejlesztésében.

Cs. P.

2. Belmisszió és igehirdetés.

Mind a kettőnek célja azonos: a gyülekezetnek építése. Ez a cél különbözteti meg az igehirdetést a világi szónoklástól, ez a belmisszió munkát az egyesek és az összesség testi-lelki javát célzó más társadalmi munkától. Ennek az építésnek a végcélja az Istenországának realizálása, eszköze pedig az Ige, azaz Istennek a J. Krban kijelentett üdv akarata. Belmisszió és igehirdetés tulajdonképpen nem egyéb, mint ugyanazon életnek két különböző megnyilatkozása, nem lényegükben, nem céljukban, hanem eszközeikben különböznek egymástól. Ennélfogva a belmissziót nevezhejnők alkalmazott igehirdetésnek.

az igehirdetést pedig a belmisszió kultikus formájának. Mint egy egésznek két része. úgy viszonylanak egymáshoz, tehát egyik a másik nélkül csonka, nyomorék s így életképtelen; egyszóval egyik a másikkal nélkülözhetetlen kiegészítője. Szomorú bizonyosság erre az a teljes csőd, mely felé igehirdetésünk halad.

Tény az, hogy kettő közül az elsődleges az igehirdetés, az ige lévén a belmissziói munkát irányító, megszabó hatalom, olyanformán viszonyulva hozzá, mint az alkotó erő az alkotáshoz. Nemcsak megindítja, de állandóan irányítja. Azokat a munkákat, melyek a belmisszió munkaágaihoz tartoznak, többé vagy kevésbé a legtöbb helyen már kultiválják. De hiányzik ezeknél a munkáknál az egyház építő szempontja. A feladat tehát az, hogy minden ilyen munka végeredményben lelki gondozássá legyen. Az igehirdetés mutasson rá, hogy annak végzése nemcsak embertársaink iránti, tehát erkölcsi, hanem és első sorban Isten iránti, tehát vallási kötelesség. Ezáltal lesz a munka belmisszióivá s biztosítatik annak személyekre nem tekintő, külső körülmények által nem befolyásolható állandósága. Szomorú tapasztalat, hogy a legszebben induló munka, pl. szegény vagy cseléd gondozás elposványosodik, a segítőtársak kedvüket veszítik amiatt, mert a sympathiát antipathia váltja fel a gondozottak visszatartó magatartása miatt, holott a gondozás végcélja éppen az, hogy ezt a magatartást szülő lelki habitust megváltoztassa, a testi segítséggel, mint eszközzel, lelki segítséget nyújtson. Az igehirdetés feladata a körülmények szerint különböző. Vannak emberek, kiknek szeméit fel kell nyitani a hiányok meglátására, vannak, akik látják azokat, de nem érzik, hogy az ő kötelességük azokon segíteni, vannak, akik nem tudják, hol és hogyan fogjanak munkához és vannak, akik gyakorolják a munkát, de azt nem teszi belmisszióivá, egyházépítővé az Istenország szempontja. Az igehirdetés feladata tehát a belmisszióval kapcsolatban kettős: ott, ahol kell előkészíteni, ott ahol kell irányítani.

Miként a belmisszió nem nélkülözheti az igehirdetést, úgy az igehirdetésnek is nélkülözhetetlen segítője a belmisszió. Két nagy hibája van igehirdetésünknek: kapkodó és nem aktuális. Témáinkat rendszertelenül, esetlegesen választjuk. Nincsenek vezérlő szempontjaink, amelyek megszabják, mikor miről beszéljünk. Es mivel gyülekezetünk speciális szükségleteire való tekintet nélkül, nagy általánosságokban mozogva beszélünk, nincs meg igehirdetésünknek az az aktuálítása, mely azt érdekessé és hatásossá tehetné. Próbáljuk meg egyszer átnézni egy esztendei igehirdetésünket egymás után, időrendbe sorakoztatva azoknak főgondolatait, kitűzött célját s azután kiválogatni azokat a beszédeinket, amelyeket átdolgozás nélkül más gyülekezetben elmondani nem lehetne és azokat, amelyek egy speciális, praktikus célt akartak szolgálni s akkor majd

meglátjuk hol és mekkora a hiba. Megfogjuk látni, hogy mily kevéssé igyekeztünk realizálni azokat, amelyeket követelményképpen gyülekezetünk elé állítottunk, talán éppen azért, mert nem is lehetett. A beindított belmissziói munka szükségképen ráirányítja figyelmünket arra, hogy a nagy keresztyén eszményeket miként kell és lehet apró pénzre váltani. Emelje hallgatóit eszményi magasságokba az igehirdető, de a mindennapi élet konkrétumaihoz való időközi leszállásaival tartsa meg az állandó kapcsolatot a való és a kellő között, hogy véle vagy utána szállhasson mindenki, akit arra a lélek indít. Hogy ez a leszállás ne legyen olyan, mint a ragadozó madár lecsapása, ne abban merüljön ki, hogy szavaink lángostorával végig vágunk hallgatóink lelkén, ehhez segít a belmissziói munka, amely ott, a köznapi élet lehetőségei között folyván, minderről hatásosabb, mert kézzelfogható bizonyosságul szolgálhat nekünk arra, hogy amit mi kellőnek mondunk, az lehető is. Ekként a belmisszió az igehirdetéshez úgy viszonylik, mint a kísérlet a hypothesishez: igazolja azt.

Mindezekből következik, hogy az igehirdetés éppen úgy a belmissziói munkához tartozik, mint a belmisszió az igehirdetéshez. A kettőt különválasztani nem lehet, párhuzamosan kell, hogy haladjanak; együtt végzik az építés munkáját. És hogy a végső cél, az ideál nem az, hogy nagy központosított intézmények által gyakoroljuk a belmissziót (pld. országos árvaházak által az árvák gondozását), ez csak provizorikus, szükség megoldás, csak a meglévő, de apránként kiküszöbölendő hiányok pótlására szolgál, az igazi cél az, hogy minden gyülekezet s abban minden hajlék alakuljon át egy-egy belmissziói intézménnyé, melyben a közös eszménytől áthatottan minden keresztyén maga végezze a belmissziót, az egyház-építés-, az Istenországára realizálásának munkáját. És ennek a nagy belmissziói inízetnek legyen az igehirdetés fundamentuma, melyen felépül az egész és házi rendje, melyen keresztül kormányozza az egységes vezérlő elv: az Istennek a J. Krban kijelentett üdvözítő akarata!

Gönczy Lajos.

3. *Belmisszió és vallástanítás.*

Belmisszió alatt azt a tevékenységet értjük, amit az egyház végez szervei és emberei által abból a célból, hogy az evangéliumot mindenkihez eljuttassa. Lássuk e tevékenységet a vallástanítás különböző fokozatain.

A legalacsonyabb iskolai typus a vallásos nevelésre az **óvoda**. Itt rendszeres iskolai vallástanításról szó sem lehet ugyan, de mégis mindent megteszünk már itt is arra, hogy az óvodát keresztyén levegő töltse be s azt lélegzeljen ott a gyermek észrevétlenül. Itt a belmissziói tevékenység abban áll, hogy a gyermekek által a családi hajlékból hozott vallásos

képzeteiket tisztítjuk, helyes irányba tereljük az óvónő keresztyén szellemű működése és személyisége által. Már itt meg kell éreztetnünk, hogy Istenről, Jézusról csak komolyan és a legnagyobb tisztelettel szabad beszélni. A katolikus óvodai-vezérkönyvekből átvett *Istenke* és *Jézuska* szólásformákat ki kell küszöbölni. Számüzni kell onnét a Krampusz és a Mikulás pogány meséit is, hogy a vallásos érzés csirába alakulásánál bibliai fogalmak és igazságok termékenyítsék reggeli harmat gyanánt a gyermek lelkét, ezek csendüljenek meg az énekekben, imákban, mesékben. Ha fontos az alapvető munka, akkor egyházunknak több figyelemre kell méltatni az óvodában teljesíthető vallásos nevelői, illetve evangélium-hirdetői munkát, amit eddig nagyon elhanyagolt.

Az elemi népiskolában a vallástanítás tantervének különböző fokozatain át az előírt tananyag tanítását céltudatosan úgy végezzük, hogy az hitébresztőleg és hiterősítőleg hasson, a tanító szeretetének az evangéliumért kiérezhető lelkesedése vagy a tanított keresztyén igazságok felől való személyes bizonyoságtételének melegsége által. Az *előkészítő fokon* pld. úgy mutatjuk fel Isten szeretetét és jóságát, hogy ezáltal a gyermek lelkében Isten iránt bizalom és engedelmesség foganjának meg. A *bibliai fokon* a gyermek kezébe adjuk a bibliát, hogy saját szemével olvassa abból az isteni kijelentést s a helyes vezetés mellett érezze meg, hogy itt az ő személyes ügyéről van szó, mert Isten neki mondja azt. A *katekhizmusi fokon* a hit és erkölcs tanítását nem száraz tettelek gyanánt kezeljük, hanem személyes tapasztalatok és az élet példáiból vett bizonyoságtételek által élő igazságok gyanánt adjuk át, hogy a gyermek lelkivilágának ügyszólván vallásos életét hordozó csontrendszerévé váljanak. Az *egyház történelmi fokon* az egyházban nemcsak egy intézménynek, hanem az Istenországnak, vagyis az egész keresztyén vallásnak fejlődését szemlélítjük hívő lélekkel, kiemelve eközben a történelemben szereplő nagy személyiségek jelentőségét, hogy élethatásaik által öntudatos keresztyén egyéneket neveljünk. Vagyis röviden a vallásórán a célunk nemcsak a tanítás, hanem az építés is. Természetes, hogy csak keresztyén érzületű tanító tudja a tanítványok érzésvilágát és akarati életét e munka alatt evangélizálni.

Az ilyen vallástanítás kiegészítéséül áldásosan alkalmazhatunk két intézményt: a *gyermekistentisztelet* és a *vasárnapi iskola* intézményét.

A *gyermekistentisztelet* által az egyház önmagához s templomához neveli megkeresztelt gyermekeit. E templomban tartandó gyermekistentiszteletek által (ami különbözik a felnőttétől, lásd pld. a. Lelkipásztor I. évf. 30 old.) tanítja a gyermekeket arra, hogy örömmel vegyenek részt az istentiszteleteken. Szívükbe plántálja az egyházi közösség áldásának

tudatát, örömét, erejét. Ráneveli őket arra, hogy az egyház vasárnapjait és ünnepeit hogyan szenteljék meg gyülekezeli közösségben és templomában. A gyermekistentisztelet helye a templom, mert a kedélyre semmi más hely nem gyakorol olyan befolyást; ideje a vasárnapi vagy ünnepi óra, mert a hétköznapi egyik órája sem lehet olyan ünnepélyes, mint ezek, amiknek ünnepélyes formáját fokozzák az egyszerű külsőségek: az ünneplő ruha és a gyermek hétköznapi foglalkozásuktól megszabadult hangulata. A vallásitanítás munka, a gyermekistentisztelet ünnep. A templom és éneke, kultusza ezerféle szálakkal kapcsolja a gyermeket a felnőttek gyülekezetéhez. Ha a gyermekistentisztelet intézménye jól végzi munkáját, akkor kiszámíthatatlan áldás forrása lesz, mialatt a közös istentiszteletek iránti örömet ápolja és a templomba szoktat.

Ez intézményt kiegészíti a *vasárnapi iskola*, mely a keresztyén élet gyakorlatára nevel, nem tanítás vagy ünnepek megszentelése, hanem az egyes gyermekek személyes lelki gondozása által. Itt vesszük számba egyénekenként, hogyan imádkozik a gyermek s ráneveljük rendszeres imaéletre. Itt tanítjuk olyan keresztyén énekekre, melyek lekötik, kitöltik s így elvonják figyelmét a hiábavaló szerelmi daloktól. Ulasítá-saink és számonkérésünk által rendszeres bibliaolvasásra szoktatjuk őket. Ellenőrizzük, hogy figyelték meg a templomi gyermekistentiszteleten hirdetett ígét. Itt neveljük szolgálatra, önfeláldozásra kész felebaráti szeretetre. (beteglátogatás, napsugárbizottság, családi ünnepek). Itt van alkalom a keresztyén élet gyakorlatába bevezetni gyermekeinket.

Iskolai vallásitanítás, gyermekistentisztelet és vasárnapi iskola áldásos tényezői az egyháznak a gyermekek vallásos nevelésére. Nem versenyeznek ezek egymással, egyik sem akarja pótolni a másikat, hanem mindegyik csak kiegészíti a cél érdekében a másikat, mindegyik csak az egyháznak akar szolgálatot tenni. Összhangban tartják ezek a templomot, iskolát és a családi házat.

Ha a gyermek megérezte életárjait az evangéliomnak, akkor amint serdül, egyre többet kíván az üdvösség javainak ismeretéből, erre sarkalja az is, hogy öntudatosan szemléli már az élet nagy kérdéseit, sőt rejtélyeit. Az egyháznak meg kell találni az utakat és eszközöket, hogy az ifjúság e lelki szomjúságát, szellemi hiányérzetét megelégitse. Az ifjúság gondozása különös feladatokat ír a *középkiskolák vallásos nevelőire*. Az iskolai vallásórakon az ifjúságnak jellemformáló életerőket csak az olyan tanárok adhatnak át, akik szilárd keresztyéni meggyőződéssel és a tantárgyukban való személyes meggyőződéssel tanítanak, akik nem elégsznek meg az olcsó moralizálással, hanem tényekkel buzdítanak a keresztyén eszmények követésére. Működésüket támogathatják: a *biblia körök, ifjúsági egyletek, keresztyén szövetségek* belmissziói intézményeivel. E nem

kényszorból, hanem az ifjak benső indításból származó szabad elhatározásai alapján létrejött, gyakran a nemek, társadalmi különbségek szerint tagozódott egyesületek (módszerükről itt most nem szólhatunk) építő összejövetelei, szociális tevékenységei nagyon alkalmasok az evangelizálásra; ha az egyház a gyülekezetből e célra alkalmas erőket bíz meg a munkával, akkor ez egyesületek áldott eszközeivé válnak az élőlővel és a tettekkel való evangelizációnak, legjobb támogatói lesznek az iskolai vallásnevelésnek.

Foglalja a lelkész templomi imájába ez intézményeket. Képviseletesse magát a presbitérium a gyermekistentiszteleten is, a gyülekezet nőtagjai pedig a leányegyletekben. Különösen használják fel a konfirmáció napját az ifjúság vallásos nevelésére szolgáló intézmények imertetésére. Nem lesz nehéz létrehozni a szülők-szövetségét is ezek támogatására. Így fog együtt működni az egyház belmissziói tevékenysége alatt a templom, az iskola és a szülői ház.

Kádár Géza.

4. Belmisszió és pásztoráció.

A belmisszió és pásztoráció viszonyát, egymásra való áldásos hatását akkor tudjuk helyesen méltatni, ha világosan magunk elé állítjuk azon feladatokat, melyeknek betöltését mindkettő magáénak vallja. Mi a feladata a belmisszióknak s milyen célok szolgálatára törekszik a pásztoráció? E két kérdésre adott feleletünk világosságot derít arra is, hogy mit adhat egyik a másiknak?

A belmissziói munka lényegéről és feladatairól tiszta képet e mozgalom Németországban való nagyszerű kezdeményezőjének, Wichernnek azon híres beszédjéből nyerhetünk, melyet Ő 1848-ban Wittenbergben tartott s melyben kétségeket kizáró világossággal tisztázta a belmisszió feladatát. E beszédben Wichern mindenekelőtt a belmisszió területét határozta meg, visszautasítván azt a tévedést, mintha e munkának csak a szegények és képzetlenek megmentésével volna dolga. Nem, a belmisszió területének határa — mint mondotta — a keresztség. Attól függ minden, hogy a megkeresztelt keresztyénekben van-e olyan érzület és életirányzat, mely nem keresztyéni, hanem pogányos? Ha van, — már pedig akkor is volt, most is van — akkor ennek kiirtására tör a belmisszió, amikor államban, társadalomban, egyházban a Krisztus lelkét igyekszik diadalra juttatni. A belmisszió célja eszerint a nép egészének a megmentése a kor Krisztusellenes hatalmainak befolyásától, a népelet áthatása az Evangélium erőivel, a keresztyén léleknek megújulása által a keresztyén világ Istennek szentelése, hogy így a világ Istenországa megvalósításának felséges munketere lehessen. E felséges cél szolgálatára alkotja meg a belmisszió áldásos intézményeit, szervezi a szövetségektől, árva-

házaktól a különböző egyesületekig mindazon áldásos intézményeket, melyeket mindezeideig a krisztusi eszmény szolgálataira életre hívott. A munka jelszava Wichern gyönyörű kijelentése: „Krisztust nemcsak élő istenségében, hanem istenes tettekben is kell prédikálni.” A nagy célnak megfelelőleg igyekezett a cél szolgálatára hivatott munkásokat nevelni Wichern az általános papság elve alapján s a társadalom önkéntes erőinck öntudatos szervezésével megteremteni a lehetőséget a munka sikeréhez.

A belmisszió így körvonalazott feladata teljes mértékben megegyezik a gyülekezeti pásztoráció feladataival. Mi a feladata a gyülekezeti pásztorációnak? A pásztoráció, a gyülekezeti lelkigondozás alatt értünk minden olyan munkát, — mondja Niebergall — mely a gyülekezet körén belül, eltekintve a tulajdonképeni hivatalos egyházi munkától (istentisztelet, vallás-oktatás) a gyülekezet építésére, lelki gondozására fordítatik a célból, hogy az Evangéliumi hitélet a hívek magán- és közéletét meghatározó öntudatos élethatalom legyen. E munka körébe tartozik, a pásztori látogatásoktól kezdve az összejövetelek tartásán, diakonisszák levékenységén keresztül minden olyan szolgálat, mely a hívekhez közelebb vinni igyekszik az Evangélium megszentelő életerőit.

A belmisszió és pásztoráció feladatának ezen vázlatos egybevetéséből következik, hogy a két különböző névvel megjelölt munka lényegileg ugyanazt a célt szolgálja, a különbség csak az, hogy egyiknél nagyobb szerepet játszik a társadalmi önkéntesség, a másiknál az egyházi hivatali rend irányítása. Egyik vagy másik jellemvonás előtérbe állításából származtak az egészségtelen ellentétek, holott a harmonikus együttműködés biztosítja a lényegében közös cél igazán áldásos szolgálatát. Tudjuk, hogy maga Wichern s az Ő igazi megértői mindig az egység megőrzésére törekedtek s a belmisszió céljainak szolgálatát az egyetemes papság elvi álláspontján az egyház körében és az egyház által kívánták eszközölni.

Most, amikor arról van szó, hogy Erdélyben komoly és céltudatos belmissziói munkát kezdeményezzünk, világosan szem előtt kell tartanunk ezt az egységet s azokat az áldásokat, melyek az egység megőrzéséből úgy a belmisszióra, mint az egyházi munkákra származnak.

Feladatunk szerint a belmisszió és pásztoráció egymáshoz való kölcsönviszonyának előnyeit kívánjuk még pár sorban kiemelni. Mit ad egyik a másiknak?

Mit ad a belmisszió az egyháznak, az egyház pásztoratív tevékenységének? Elsősorban *világos látást*, konkrét feladatokat. A belmisszió tárja fel a fájdalmas ellentétet, mely az ígéhirdetés eszménye és a keresztyén társadalom valóságos élete között fennáll. Az igazságtalan gazdasági rend, az erkölcsi ledérség, a szegénység, betegség, népetrontó bűnök által oko-

zott megrendítő sebeket a belmisszió tárja fel s viszi az egyház elé a szenvedő emberiség Krisztust hívó jajkiállítását: „Uram, tarts meg minket, mert elveszünk.” A belmisszió tárja fel a pásztoráció előtt a segítségre vezető utakat, mutatja meg a hit cselekedetekbe való átforgalmazásának eszközeit és feladatait. Szinte azt mondhatjuk, hogy a pásztorációnak legnagyobb ajándékul *szemet* ad a belmisszió. A Jézus szemét, mellyel Urunk látta a sokaságot, mely olyan, mint a pásztor nélküli nyáj és könyörületességre indula rajtuk.

Másodszor a belmisszió *munkásokat* ad az egyház pásztori feladatainak betöltéséhez. Igaza volt annak a kiváló világi férfiúnak, ki pár évtizeddel ezelőtt a szavakkal mutatott reá a világiak közreműködésének szükségére: „Vallásunk az egyetemes papság elvét vallja, amely szerint nemcsak a papokra vannak bízva hivatásunk és azok üdvössége és sorsa, hanem minden tagjára az egyháznak. Ha látjuk embertársainkat eltévelyedni, nem küldhetjük a papot. Arra sokszor idő nincs. Ha látjuk testvéreinket kétségbeesni, nem lehet azt mondanunk, hogy majd vasárnap vigasztalást talál. Mindenütt momentán segítségre van szükség és ha látja bárki oldala mellett hitsorsosa kétségbeesését, zavarát, erkölcsi eltompulását, az Istentől való eltérést és Krisztusról való megfélemlődését, akkor bünt követ el, ha nem karolja fel ő maga, ha nincs mindjárt segítségére annak az embernek, abban a formában, amelyben teheti.” (Hegedüs Sándor.) Az ilyen lelkületű embereket ébreszti öntudatra, *becél* alkalmassá munkássá ajándékozza az Anyaszentegyháznak a belmisszió. *Segítőkezeket* ad a Krisztus országának építésére, a pásztoráció feladatainak betöltésére.

És végül megteremti a segítséghez szükséges *anyagi eszközöket* a pásztoráció számára. Az egyház anyagi erőforrásait rendszerint az egyház meglévő intézményeinek (templom, iskola) fenntartására alig elégségesek. Árvák gondozására, szegények segélyezésére, népművelő intézmények létesítésére, társadalmi bajok leküzdésére a hatékony belmissziói munka teremti elő a megfelelő anyagi eszközöket.

Folytathatók még a belmisszió ajándékainak felsorolását, de rövidre szabott cikkünk keretét amúgy is túllépve, felelnünk kell még egész röviden a másik kérdésre is: Mit ad az egyház, az egyházi pásztoráció a belmisszióknak?

Először is százados szervezetében, tradicionális szellemében *alapot* ad a belmisszió munkájához, keretet és védelmet nyújt számára, eszményeket tűz eléje s bekapcsolja a történelmi fejlődés folyamataiba. Az egyház ezen alapvetése és védelme nélkül hiányzik a belmisszióból a megállapodottság, tervszerűség, a történetiség, már pedig e feltételek nélkül lehetetlen eredményesen építő munkát végezni.

Másodszor az egyház hivatalosaiban, nevezetesen lelki-pásztoraiban, *tudatos vezéreket* ad a belmisszió munkájához.

akik előkészületük alapján megmentik a segíteni készséges lelkeket a hamis vágányra téréstől, szektáskodás, egészségtelen rajongás, babona útvesztőtől.

Végül megadja az egyház a belmisszió különböző jellegű munkájához az összefogó *egységet*, amikor minden munkát és minden munkást erős karjával szívéhez ölel, Krisztus testének láthatatlan, de mégis élő egységében. Enélkül az összefogó egység nélkül a belmisszió különböző munkaágai szétesnének, sokszor egymás ellen érvényesülnének, ami a munka sikerének sírját ásná meg.

Összefoglalva az elmondottakat, megállapíthatjuk, hogy belmisszió és pászloráció az Anyaszentegyháznak két édes gyermeke, akik együtt, egymást támogatva, egyik a másik hiányait kiegészítve munkálkodnak a közös édes anya boldogításán. Ha bármelyik a kettő közül erőtlen, vagy munkaképtelen, az édes anya szenved. Ha valamikor, akkor magyar református Anyaszentegyházunknak most van szüksége arra, hogy mindakettő testvéri egyetértéssel munkához kezdjen népünknek az evangélium erőivel való megtartása érdekében.

Vásárhelyi János.

5. Belmisszió és iskolán kívüli népnevelés falusi gyülekezeteinkben.

A belmissziói munka feladata az, hogy az Isten ígését az emberek lelkehez közel vigye és az emberek életét az Isten ígéjének befolyása alá helyezze. Ezért mondja Wichern, hogy ez a munka csak akkor szűnik meg, mikor „senki sem lesz a keresztyén népek között, akinek nem hirdettetik az ige, még pedig az általa megértett formában, illetve senki sem lesz, aki ne hallhatná az ígét, mert ha ő nem megy el a templomba, az egyház keresi fel őt”.

Az egyháznak az a feladata, hogy tagjait az üdvösségre vezérelje el. Ez egyúttal minden népnevelésnek is a feladata. Ezt a feladatot az egyház az Isten ígéjének hirdetése által valósíthatja meg; az ige úgy az egyesek, mint a tömegek életében mindenkor a leghatalmasabb nevelő tényező volt és ma is az.

A keresztyén egyházban egységesen és egyetemesen kialakult szokás szerint az Isten ígéje a templomban hirdettetik. Az egyházi tevékenységnek ez a középpontja és így minden munkának, melyet az egyház végez, e körül kell csoportosulnia és ezt kell kiegészítenie. Amikor az iskolán kívüli népnevelésről beszélünk és ezt a belmisszióval hozzuk kapcsolatba, ez alatt azt a munkát értjük, melynek szintén az üdvösségre való nevelés a célja, — az a célja, hogy az egyház tagjait egyenkint istenfiúságra, összességükben pedig Isten népévé nevelje.

Sajnálatos tény, hogy korunkban a gyülekezetek tagjai

nem látogatják olyan számban és mértékben a templómot, hogy pusztán a templomi ígahirdetés által lehetne a lelkeket az íge befolyása alá helyezni és ott megtartani. Ezért van szükség a belmisszióra, hogy ezt a munkát a templomon kívül is elvégezze. Ezt a munkát azonban a belmisszió is csak úgy végezheti el, ha olyan gyakorlatot fejleszt ki és intézményesít, mely az íge tápláló erejét az egyház minden tagjához el tudja vezetni.

Egyházunk jelenlegi helyzetében nem remélhetjük azt, hogy ez az eszményi állapot akár intézkedésekben — tehát csak papiroson — is megvalósítható lenne, de úgy vélem, hogy a cél elérése érdekében, kezdetnek a következő, többé-kevésbé már eddig is bevezetett gyakorlatok intézményesítése volna szükséges.

1. Mindenekelőtt intézményesen bevezetendők a külön gyermekistentiszteletek, melyeket rendszeresen kell tartani minden vasárnap, mindenütt és lehetőleg mindenkor a templomban. Ezeknek az istentiszteleteknek a célja a gyermekek lelkének Isten ígájével való táplálása és nem az, hogy megszokják és felnőtt korukban is látogassák a templómot. Ezt azért kívánom hangsúlyozni, mert ezen fordul meg az egész zakció sikere. Ha a minden iránt fogékony gyermeki lélek valódi és fejlettségének megfelelő táplálékot nyer ezeken az istentiszteleteken, vagyis ténylegesen kielégítetik, akkor — és éppen ezáltal — nagykorára is állandósulni fog benne templólátogatási hajlandósága, ellenben ha a szoktatásra fektetjük a súlyt és a lelkek kielégítése háttérbe eszik, akkor az egész istentisztelet kikényszerített unalom lesz több lelki kárral, mint haszonnal.

Ezért ezt a kérdést nagy tapintattal és körültekintéssel kell előkészíteni és mindenekelőtt gondoskodni kell alkalmas tartalmú és formájú ígahirdetési anyagról,

2. Nem kevésbé fontos a konfirmált ifjak nevelése, Ezek az ifjak már részt vehetnek a felnöttek számára tartott rendes istentiszteleteken, tehát az ő nevelésüket más irányban kell kiegészíteni.

Az ifjúságot (16—24 évesek) mindenütt ifj. egyletekbe kell tömöríteni, még pedig oly egységes munkakör alapján, mely lehetőséget nyújtson az egyes vidékek történeti fejlődésében, helyi körülményeiben, kulturális nivójában és egyéb, ezekhez hasonló tulajdonságokban megnyilvánuló sajátosságok kifejlesztésére.

Az egész munkatervnek alap gondolatát azonban csak az képezheti, hogy az egylet tagjai minél teljesebb mértékben az íge befolyása alá helyeztessenek. Vallásos és más komoly jellegű énekek betanítása, gyakori éneklése, — bibliaolvasás, bibliamagyarázat, — komoly tárgyú, főként vallási és erkölcsi tartalmú más előadások tartása, illetve a tagok által való végighallgatása képeznék az egyletek munkájának nagy részét.

Itt azonban módját kell találni annak is, hogy a tagok történeti tárgyú és vonatkozású, valamint valláserkölcsi szempontból építő célzatú és hatású szépirodalmi termékeket is megismerjenek, mi által az egyetemes cél szolgálata mellett nemzeti kulturánk megismerése és elsajátítása is lehetővé válik. Továbbmenően kellő súly fektetendő arra, hogy az ifjúság a vallási tárgyú, az ígét tartalmazó költemények közül ne csak olvasás, hanem megtanulás által is ismerjen meg minél jobban minél többet. Egy ilyen költemény megtanulása és így teljes megismerése ép úgy alkalmas a lelkeket az ige befolyása alá helyezni, mint akár egy bibliai tárgyú előadás. Ezért az egylet tagjai az összejöveteleken ilyen költeményeket szavalnának el.

Ezek az összejövetelek legalább hetenként kétszer volnának megtartandók az őszi, téli és tavaszi hónapokban az iskolában, vagy más alkalmas helyen.

Nagyon fontos kérdés volna még az ifjúságnak nemes szórakozásokra való ránevelése, ez azonban nem tartozik szorosan a tárgyhoz.

3. A nevelési munkának az ifjúságon túli életkorban sem szabad megszűnni. Ezért a gyülekezet felnőtt tagjai között is megszervezendő ez a munka. Az alapelvek itt is ugyanazok lennének, mind az ifjúságnál, de míg egyfelől az ismeretszerzés szűkebb keretek közé szoríthatnák és e helyett a szerzett ismeretek konzerválása volna a fődolog, addig másfelől különösen arra kellene itt nagy súlyt fektetni, hogy a korábbi nevelés következtében az egyesek lelkében kialakuló keresztyén érzület minél teljesebben megvalósuljon, illetve érvényesüljön a gyakorlati életben. A közösségi életre vonatkozó, ezzel kapcsolatos altruisztikus és kharitatív jellegű *cselekvésekre* való ránevelés volna itt a főcél. A kialakult keresztyén érzületnek családi, egyházi, községi, nemzeti és emberi közösségekben való érvényesítésére irányulna a nevelési munka főrésze. Itt kellene gondoskodni arról is, hogy a gyülekezetek vezetésére hivatott egyháztagok, a már megválasztott, illetve megválasztandó presbiterek valamely különösebb, mintakiképzésszerű nevelésben részesüljenek.

Az iskolán kívüli népnevelésnek egész sereg lehetősége van még ezeken kívül is, de úgy vélem, hogy ha az előbb vázolt munkát egyházunk jól elvégzi, minden egyéb magától fog megjönni.

. . .
Tökés József.

A belmisszió kérdésének tartalmáról összeállított eme kis sympcion arra szolgál, hogy „Az Út” múlt számában (66. l.) említett szükségén segítve, rámutassunk olyan távlatokra, melyekre a kérdésről való gondolkozásnál tekinteni kell, hogy a *munkaágakat és kapcsolópontokat*, szóval a kérdést egész komprehenzivitásában lássuk. Az ott említett négy iránypontot érintik ezek a cikkek, csak fővonásokban. Megállapít-

ható belőlük a következő: 1. A belmissziót az egyház tevékenységének, vagy legalább vezetése alatt álló tevékenységnek kell elképzelnünk. 2. Ez az egyház jelenlegi feladataival olyan viszonyban áll, hogy egyrészt az egyházat rávezeti e feladatok világosabb látására, másrészt alkalmasabbá teszi azok elvégzésére. 3. A tevékenység egész körére tartalmaz kapcsolópontokat, de központi lényegét pásztoratív jellege adja. 4. Egyéni, személyes alapokból indul ki, de intézményes és rendszeres eszközökkel dolgozik. — Már ebből is látható, hogy a belmisszió nem *egy* munkaág, nem is *egy* módszer hanem munkaágak komplexuma, azon munkaágaké, melyek a gyülekezet nevelésében *a speciális lelki-gondozás mellett másik feladatként: intézményes lelki-gondozás neve alatt csoportosíthatók*. Innen van kapcsolata minden munkakörrel, mert minden munkakörnek ez a csúcspontja: *a gyülekezetnek pásztorrá való nevelése*. Módszerében azért speciális, mert igen sok ága *szabad építő tevékenységek* közé tartozik, melyek minden lelkési munkaág mellett megjelennek, illetőleg hozzákapcsolódnak. Ezért kell egységesen vezetni, s ezért kell módszerét, technikáját világosan ismerni. Mindkettő amellett szól, hogy minden erőnkkel és legsürgősebben megoldandó.

I. L.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

EGYHÁZI SZEMLE.

A körülmények úgy hozzák magukkal, hogy egyházunk akarva, nem-akarva kénytelen a saját lényegének revízióját keresztülvinni. E revízió iránya az eddigi *jogi, adminisztrációs és intézményes egyház* koncepciójától a *személyes lelki munkán sarkalló* egyház koncepciója felé mutat. Ha teljes őszinteséggel vizsgáljuk meg egyházunk jelenlegi állapotát és közszellemét, akkor be kell látnunk, hogy két olyan felfogás existál benne, amelyek egyike sem felelhet meg kizárólagos merevséggel a jövőendő szükségleteinek és feladatainak, bár természetesen mind a kettőben vannak olyan igazságok, amelyeket erőteljesen kell érvényesíteni ezután is.

Az első, megszokott, nagyon a szívünkhöz nőtt és kétségtelenül történetileg indokolt felfogás, amely jelenleg teljes mértékben uralkodik is, az, hogy a mi egyházunk a magyar kisebbség kulturájának s e kultura hivatásos szervezetének, az iskolarendszernek öre, letéteményese és fentartója. Az egyház e felfogás szerint oktató- és nevelőintézmény s mindenek felett nemzeti jellegű és kulturális tendenciájú tényezője a magyar kisebbség életének. Hogy az egyház ez is, azt kétségtelenül valljuk és minden erőnkől érvényesíteni kívánjuk is. Minden okunk, jogunk és szükségünk megvan arra, hogy ezzel öröklött feladatunkhoz s e kész és kipróbált iskolarendszerhez végsőkig ragaszkodjunk s e távolról sem osztozhatunk abban a felfogásban, mely egyik egyházi laptársunkban nem régiben igen figyelemre, méltó cikkben nyilvánult meg, s amely azt vitatva, hogy az iskola gátja volt az egyház igazi missziójának, az iskolák feladását javasolta. Azonban ilt az ideje, hogy amikor egyházunk hivatalos szervezetének életerejét csaknem teljesen felöli a magyar kisebbség nemzeti kulturájáért és iskoláiért vívott harc, erőteljesen, bátran és öntudatosan rámutassunk arra, hogy az egyház: *egyház*, tehát *vallásos* tényező s hogy a kultura és iskolák drága eszköz, de csak eszköz az egyház igazi missziójának teljesítésében: *a krisztusi élet plántálásában*. A keresztyénység nem egy költséges és felületes *máz* az egyház munkáján és intézményein, hanem az egyház életének a *lelke* s csak e lélek által lesz az egyház a nemzeti kultura tényezője is. A *keresztyén* kultura művelése népünk lelkében igenis a mi feladatunk s ebben iskoláink drága eszközök, de keresztyénységünk nem csak cégér az iskolán, mely alatt világi műveltséget árulunk, hanem az iskolák által is az a célunk, hogy keresztyén hitet és életet plántáljunk a világban, a ránk bízott magyar nép lelkében, e nép adott lelki sajátsága és jelleme szerint.

Ennek a felfogásnak kell áthatnia egyházunk egyetemét s elsősorban tanáraink és tanítóink lelkét, mert e felfogás először is étellel és lélekkel fogja megtölteni az iskolákat, másodsorban a helyes irányba tereli a fajért és nemzetiségért végezendő békés munkát és végre e szempont alá rendelve, az egész iskola-kérdést a megfelelő keretek és lehetőségek közé foglalja be. Mindent meg kell tenni az iskoláinkért, ez kétségtelen; de sokkal több hittel és lélekkel kell tekintenünk az egyház jövőjébe s mihelyt az egyházzal úgy gondolkodunk, mint a Krisztus testéről, nem fogjuk életét *egyetlen lehetőséghez és egyetlen intézményes módhoz köttelve látni*; az „iskola-egyház” szük és nem teljes fogalma helyett az *egyházi iskolának*, mint *egyik* tényezőnek és *egyik* eszköznek helyes megbecsülését és felhasználását fogjuk érvényesíteni a földolagnak, az evangéliumi életnek munkálásában. A létharc által különben indokolt *egyoldalúság*, amely iskolapolitikánkat jellemzi, csakis úgy fog megszűnni, ha az irányító szempont valóban a *tisztán evangéliumi misszió* lesz az egyház kormányzásában és működésében.

A másik felfogás, amely néhol az előbbivel ellentétben, néhol párhuzamosan existál, abban mutatkozik, hogy az egyház vezetőinek és munkásainak figyelme és érdeklődése *egyoldalúan az egyház jogi, kormányzati, adminisztrációs és alkotmányos oldala felé fordul*. Ennek a felfogásnak indoka is megtalálható az egyház jelenlegi létharcában, amely compact szervezettségét kíván; azonban ezt az érdeklődést *betegesen túltengőnek* találjuk. Akár *az Uazlódelentekintjük*, amely *rendelékkel*, adminisztrációval elintézhetni véli az egyház minden problémáját, akár azt a másikat, amely alkotmányreformokkal és kormányzati változtatásokkal, törvények betűjével és autonomia szélesbítésekkel minden bajt orvosolhatni képzeli, egyformán veszedelmesnek kell találnunk a dolgot, mert eltereli a figyelmet az egyház lelkét, lényegét képező munkáról s abba a szerencsétlen tévedésbe hajszolja a lelkeket, hogy a kerekeket, gépeket, segédfelszereléseket és állványokat összetévessze és fellebbecsülje magánál a lényegnél.

Egyházunk ma legtöbbet vitatott két problémája: az *iskola-kérdés* és a *közigazgatás* véleményünk szerint — az egyháznak magának a részéről — mindaddig nem fog megnyugtató megoldást találni s mindaddig ellentéteket fog produkálni, amíg a fent jelzett revíziót az egyház lényege, hivatása és munkája felől, *a legteljesebb komolysággal* végbe nem visszük a lelkekben; elsősorban a hivatásos munkások: lelkészek, tanárok és tanítók, azután a hívek lelkében. Az iskolákhoz fűzött egyoldalúan és túlságosan racionális, utilista és világi várakozások és érdekek, — az egyház jog és adminisztrációs életéhez fűzött egyoldalúan és túlzóan kiélezett javulási reménységek szomorú symptomái annak, hogy vagy nem tudunk, vagy nem akarunk igazi életünk forrásaihoz térni vissza, ahol jövendők rejlik.

Szinte kétségbeejtő látni azt, hogy az egyház életében mennyire harmad-negyedrangú lett a *vallásos* és másodsorban a *teológiai* szellem érvényesülése. Kitűnően oktató iskoláink egész rendszerében alig mutatkozik és érvényesül az a gondolat, hogy ezek az iskolák mindenekfelett *keresztyén kálvinista jellemek* neveléséért vannak; egyházunk túltengő, beteges adminisztratív életében buta akták halmaza alatt szinte eltemelve fekszik az evangélium s lelkészi értekezleteink és kongresszusaink egyházpolitikai és adminisztrációs vitáktól hangosak. Sohase fogom elfelejteni egyik egyházi lapunk megindulásakor, annak indokál felhozott azon okoskodást, hogy azért van szükség reá, mert a meglévő organum *teológiai* kérdésekkel traktálja a leköszöket! Sajnos nem felesleges hangoztatni ily körülmények között a megújulás szükségét.

Oly időket élünk, amikor maguktól értetődő, de éppen ezért elkopott igazságok új fényt nyernek. Ilyen igazság az, hogy *az egyház: egyház!* Szomorú, de igaz tény, hogy ezt ma kiáltani kell. Ujra kell hallani, megérteni, átgondolni, megszívlelni és megragadni azt, hogy az egyház életében minden, ami intézmény, minden, ami szervezet, jog, alkotmány, adminisztráció, akta és hatóság: mind másod és harmadrangú dolog; elsőrangú pedig az, ami *lélek és szellem*: az öntudatos élő vallásosság, a megtartó hit és a krisztusi szeretet. Az evangélium fenséges, egyszerű és mégis mérhetetlen tényei azok, amelyek az egyházban a lényegét alkotják és azok szolgálata az egyedül értékes és fontos, amely természetesen teremti meg a maga adminisztrációját a világban, de nem megfordítva. Ma ott vagyunk, hogy mikor az egyház munkáját meg kell állapítani, igen sokan szinte semminek tartják azt, ami minden és mindennek azt, ami semmi. Ki kell jelentenünk, hogy a történelem tanúbizonysága és a tapasztalás pozitív és negatív bizonyítja azt, hogy az egyház életét mindig az a vallásos és másodsorban teológiai szellem formálja és irányítja, amely *lelkipásztoraikban* él s hogy az egyház jövőjét eldöntő tényező a lelkipásztorok vallásos és teológiai közszelleme, élő hite és öntudatos szellemi programja. Semmi sem fontosabb, mint munkába venni a *személyes* lelki munkán sarkalló népegyház jövődjét. Az élő hitű és teológiailag képzett lelkipásztor az, akin megfordul ez a jövő. Az *egyház jelentőségét az méri* (és semmi egyéb!), hogy mennyi vallásos életerőt tud fejleszteni és konzerválni kultusz, igehirdetés, vallásos irodalom, teológiai tudomány, hitoktatás, pásztoráció és szeretetmunkásság által: *ezeket* kell az egyháznak művelni és ezekbe kell befektetnie minden erejét és ezért bizonyos, hogy sorsa nem kitűnő világi ismereteket adó iskolákon és bonyolult adminisztráción, hanem lelkipásztorainak személyiségén és munkáján fordul meg s minden más munkása is annyit ér, amennyi lelkipásztori lelkületet visz bele a munkába.

Tudjuk, hogy e gondolatokban bizonyos új és ellentétes program rejlik az eddigi jogi, adminisztrációs és intézményes egyház koncepciójával szemben, de ez a program nem forradalmi. *Ez a program a párhuzamos lelki front kiépítésének programja az egyházban.* A gép-egyház, az intézményekkel és aktákkal dolgozó egyház órái meg vannak számlálva: folyton csökkenő eredményű munkájával párhuzamosan s azt kiegészítve s betöltve egy bensőséges, személyes, mozgékony lelki munka megszervezésének kell megindulnia és folynia. Nem szabad készületlenül találnia az időnek, amikor az egyház csak lelkiek által fog élni és hatni e világban. Szükség van a lekipásztörök olyan barátságára és e barátságtól hajtott olyan összejöveteleire, melyeken a testvérek megnyitva lelküket, őszintén, tudatosan számoljanak le a Bibliához, az egyház ősi hitéhez, a gyülekezethez, munkájuk egyes ágaihoz és egymáshoz való személyes viszonyukkal s a számbavételt kövesse a munka tiszta tervének felállítása és a kezeknek az eke szarvára való vetése. Mindenekfelett szükség van arra, hogy a lekipásztörök szenvedélyes és kizárólagos érdeklődéssel forduljanak — kikapcsolva a meddő dolgokat és kérdéseket — a lelki és szellemi, a vallási és teológiai problémák felé, amelyek életüket és munkájukat valóságos értékekkel tölthetik meg és egy lelki és szellemi egyház hatalmas életrekelésében teremnek gyümölcsöket.

M. S.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Felelős szerkesztő: dr. Imre Lajos teol. tanár.

Szerk. és kiadóhivatal: Cluj—Kolozsvár, Calea Victoriei 38. Ref. Theologia.